

військовим частинам. У цьому випадку знак ордена планувалося прикріплювати до полкового прапора. Однак саме такий високий статут нового ордену завадив його створенню. Граф Ласепед (великий канцлер ордена Почесного Легіону) звертав увагу Імператора на те, що орден Трьох Золотих Рун може применшити значення Почесного Легіону. В результаті орден ніколи і нікому так і не був вручений.

Орден Залізної корони – орден, створений Наполеоном I 5 червня 1805 р. як найвищий орден Італійського королівства. Однак відмінений в 1814 р. Після переходу більшої частини Італійського королівства під владу Австрійської імперії орден відновлено імператором австрійським в 1816 р.. Орден мав три ступені і складався із залізної корони, над якою знаходився двоголовий орел, що має на грудях темно-синій фініфтяний щит з вензелем «F». Стрічка жовта, з вузькими темно-синіми смугами (в наполеонівську епоху – помаранчева з зеленими смужками по краях) [1].

Таким чином, як в російській, так і французької арміях існували різні нагороди для заохочення особливо солдат, які особливо відзначилися на полі бою.

Список використаних джерел:

1. Винклер П. П. Железной короны орден / П. П. Винклер // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: [в 86 т.]. – СПб., 1890-1907. – [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bibliotekar.ru/beo/135.htm>
2. Купрюшкин С. Наградные медали России периода Наполеоновских войн 1807-1814 гг. / С. Купрюшкин. – [электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.museum.ru/1812/Army/Awards1/index.html>
3. Лубченков Ю. Война 1812 года / Ю. Лубченков. – М.: Белый город, 2009. – 47 с.
4. Оливер М. Армия Наполеона / М. Оливер, Р. Партридж. – М.: Астрель АСТ, 2005. – 400 с.

Шило С.В.

студент,

Науковий керівник: Миколенко Д.В.

кандидат історичних наук, доцент,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДОКТРИНИ США ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА Т. РУЗВЕЛЬТА

Після іспансько-американської війни міжнародна ситуація у Латинській Америці суттєво змінилася, адже в результаті вказаного конфлікту США значно посилило свої позиції в даному регіоні. Реалізуюючи «доктрину Монро», яку професор політології Бенджамін Вільямс назвав «найбільш сильним впливом у порівнянні з усіма іншими зовнішньополітичними догмами США», Вашингтон поступово схиляв важелі впливу у Новому Світі на свій бік [2, с. 29]. Назву доктрина отримала від імені президента Дж. Монро, який був одним із

учасників створення даної концепції. У ній будь-яке втручання в справи країн американського континенту розумілося як агресія проти США. На початковому свого існування доктрина не несла в собі «імперіалістичних» прагнень, а навпаки представляла собою антиколоністичні прагнення.

У зв'язку з цим буде доцільним провести аналіз трансформації доктрини, саме тому ми використовували роботи таких дослідників, як Білявська І., Іноземцев М., Касаткіна К., Лан І., Питльована Л., Севостьянов М., Уткін А. Джерельна база даної роботи досить об'ємна. Найбільш вагомими є мемуари самого Т. Рузвельта. Далі можна говорити про виступи високопосадових осіб таких, як А. Мехен та Дж. Хей. Важливим є також дослідження та аналіз робіт К. Шурца, як критика агресивної політики Рузвельта та США в цілому. Також були використані засоби масової інформації, а саме газета «The New York Times».

Наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. доктрина Монро поступово зазнала суттєвої трансформації, це відбулося в період правління 26-го президента Сполучених Штатів – Т. Рузвельта, який під впливом контр-адмірала А. Мехена, сенатора Г. Лоджа, дипломатів Г. Уайта та Дж. Хейя, екс-міністра воєнно-морського флоту В. Чандлера, а також інших впливових членів Республіканської партії, проводив активну зовнішню політику в Латинській Америці. Всі вищевказані діячі пропагували ідеї воєнної та економічної експансії. Наприклад А. Мехен виступав за посилення воєнно-морського флоту, який вважав саме флот головним аргументом в конфліктах між державами. Потрібно підкреслити, що Рузвельт, як і Мехен активно виступав за посилення флоту. Він вважав, що старі кораблі потрібно було замінити новими, побудованими за сучасними технологіями, що в майбутньому б забезпечило економічну й політичну безпеку Сполученим Штатам [6, с. 160]. Також Рузвельт не приховував свого захоплення політикою свого попередника В. Мак-Кінлі щодо Куби та Філіппін, стверджуючи, що нинішні відносини з колишніми іспанськими колоніями повинні стати предметом гордості кожного американця [11, р. 14].

У своїй промові від 2 вересня 1901 р. Рузвельта відзначав: «Говори тихо, але тримай в руках великого кийка, і ти далеко підеш» [5, с. 80]. Цим самим він започаткував «Big Stick Policy» або політику «великого кийка». Під час свого виступу президент кілька разів посилався на текст «доктрини Монро», наполягаючи на виконанні Сполученими Штатами міжнародних поліцейських функцій на американському континенті, задля захисту держав регіону. Також президент заявляв, що США беруть відповідальність за наближення латиноамериканських країн до цивілізації. При чому, якщо країни Нового світу будуть проводити «погану» зовнішню та внутрішню політику, то США мають повне право втрутитися у ситуацію задля відновлення та налагодження становища. Потрібно зазначити, що в радянській історіографії стверджувалося, що цими словами Рузвельт відразу проявив свою експансіоністську політику [8, с. 115-136]. Однак подібне категоричне твердження викликає сумніви, адже Рузвельт говорив, що ціль США не поневолити сусідні народи, а навпаки допомогти їм у розвитку політичної системи, економіки та культури. За його

словами Сполучені Штати повинні були лише виконати істинні принципи їхньої демократії [11, р. 19].

Така різка заява в першу чергу була наслідком Іспано-американської війни в результаті якої, як було сказано вище, США отримало значні переваги у Новому Світі, по-друге велику роль відгравало значне посилення морського флоту. Ще одним не менш важливим фактором було дипломатичне зближення США та Великобританії. Така політика була спричинена рядом подій, але найголовнішою була розпочата англо-бурська війна, яка завдавала британцям чималі збитки. Також небезпека війни на території континентальної Європи, змушувала Великобританію шукати підтримку в США, що призводило до різноманітних поступок Вашингтону стосовно Латинської Америки.

Одним із перших значних проявів реалізації політики «великого кийка» стало втручання Сполучених Штатів у Венесуельський конфлікт 1902-1903 рр. Суть конфлікту зводилася до того, що на вимогу Великобританії, Німеччини та Італії Венесуела повинна була сплати борги першим та виконати вимоги іноземців, які постраждали в ході громадянської війни в Венесуелі. Жодної вимоги не було виконано повноцінно. Тому керівні кола Німеччини вирішили блокувати економічно Венесуелу, тобто основні порти, щоб остання виконала вимоги. Але на шляху реалізації цього плану стояв Вашингтон, і Берлін мав рахуватися з інтересами Вашингтону [4, с. 149]. В результаті дипломатичних переговорів європейські держави були змушені визнати посередництво США у конфлікті. Тим самим Вашингтон домогся значних результатів, а саме значно знизив вплив країн Старого Світу в районі Центральної Америки. Важливим було й те, що Рузвельт отримав привід для збільшення та посилення воєнно-морських сил, під приводом військової загрози з боку європейських держав.

Найбільшого успіху в реалізації політики «великого кийка», за словами Рузвельта, його адміністрація досягла, отримавши право контролю над Панамським перешийком [12, р. 526]. Ідея прокладення каналу існувала давно, але зацікавлені кола не знали де потрібно його прокласти. Варіантів було два або через Колумбію або Нікарагуа. Також окрім цього існувала проблема угоди, укладеної США з Великобританією ще в 1850 р., за якою обидві сторони зобов'язувалися не намагатися встановити контроль над майбутнім каналом. Але в результаті зближення Вашингтону та Лондона було укладено новий договір 1901 р., в якому США отримало змогу прокласти канал, але не будувати поблизу нього свої військові бази. Наступною проблемою було домовитися з урядом Колумбії, що було доволі складно, адже багато хто вважав, що це зазіхання на суверенітет держави. І саме тут Т. Рузвельт скористався незначним національним рухом в Колумбії, який боровся за незалежність. Але потрібно відзначити, що рух не був організований виключно США, адже він був присутній і раніше, наприклад до цього мали місце виступи 1853 р., 1857 р., 1876 р. У результаті отримання Панамою незалежності від Колумбії і укладення з новоспеченим керівництвом молоді країни угоди Хей-Бюно-Варілья, США отримало у довічне користування зону каналу 16 км, з виплатою Панамі грошової компенсації у 10 млн доларів та через 9 років після ратифікації угоди, сплачувати по 250 тис. річних до того моменту поки діятиме

ця угода. Не вигідним для Панами було, те що США отримало право користуватися будь-якими землями та водами Панами, якщо цього потребувало будівництво каналу [13, р. 332]. Зі свого боку Вашингтон зобов'язувався підтримувати цілісність панамського суверенітету.

Таким чином, можна говорити, що доктрина Монро стала для Сполучених Штатів головним інструментом в зовнішній політиці у Новому Світі. Протягом ХІХ – на початку ХХ ст. вона використовувалася більшістю відомих політиків того часу, при цьому сама доктрина інтерпретувалася у залежності від викликів часу, адже вона не була оформлена у законодавчий акт, а тому була й залишилася лише посланням президента до Конгресу [7, с. 65]. Також доктрина Монро не визнавалася європейськими державами, в силу того, що вони не були зацікавлені в посиленні США в даному регіоні, але Вашингтон не звертав на це уваги. І тому тут доцільно згадати вислів сучасного американського історика Дж. Геддіса: «Вашингтон зрозумів користь володіти перевагами в Західній півкулі, ще задовго до того, як став замислюватись про свою глобальну гегемонію» [3, с. 104].

Список використаних джерел:

1. Белявская И. А. Теодор Рузвельт и общественно-политическая жизнь США. – Москва: Наука, 1978. – 312 с.
2. Иноземцев Н. Внешняя политика США в эпоху империализма. – Москва: Госполитиздат, 1960. – 760 с.
3. Касаткина Е. А. Теоретические основы формирования внешнеполитических стратегий США в отношении Кубы в первой половине ХХ в. // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. 2011. № 5. – С. 103-106.
4. Лан В. И. От Испано-американской до Первой мировой. – Москва: Наука, 1975. – 369 с.
5. Миронов В. В. Латиноамериканский вектор во внешней политике США: эволюция доктринальных установок и факторы формирования в современности // Вестник Ом. ун-та. 2012. № 1. – С. 79-86.
6. Питльована Л. Теодор Рузвельт: реформизм та експансія у США на злами ХІХ–ХХ століть // Військовий науковий вісник. 2009. Вип. 11. – С. 150-164.
7. Севостьянов Г. Н. Американский экспансионизм. – Москва: Наука, 1985. – 342 с.
8. Уткин А. Теодор Рузвельт. – Свердловск: Из-во Уральского университета, 1989. – 192 с.
9. Мехен А. Соединенные Штаты смотрят за пределы своей территории URL: <http://www.grinchevskiy.ru/19/soedinennie-shatysmotrat.php> (дата звернення 12. 09 2016).
10. Шурц К. Предопределенная судьба. URL: <http://www.grinchevskiy.ru/19/predopredelennaya-sudba> (дата звернення 12. 09.2016).
11. Roosevelt Th. The strenuous life: essays and addresses. – London: Grant Richards, 1903. – 332 p.
12. Roosevelt Th. An autobiography / Th. Roosevelt. – New York: Macmillan, 1916. – 647 p.
13. Saxon Mills J. The Panama Canal. A history and Description of the enterprise. – London, 1911. – 344 p.